

17 | JESENICE—THE BEGINNING OF MODERN SUBURBANISATION IN CZECHIA

Nina Dvořáková

In the socialist period, Jesenice could be characterised as a village in the recreational surroundings of Prague, mostly of an agricultural nature. In the second half of the 1990s, however, this village became synonymous with suburbanisation. Thanks to its attractive location in the southern hinterland of the capital—only less than three kilometres from the administrative borders of Prague and with very good transport accessibility—it was one of the first municipalities in Czechia to record a sharp increase in housing construction and an influx of new inhabitants after the fall of the Iron Curtain. Jesenice, together with Říčany and Černošice, saw one of the five largest municipal gains of inhabitants across the entire Central Bohemian Region due to immigration from 1991 to 2004. Jesenice also had one of the eight largest municipal migration gains in the entire state. Among larger municipalities with more than a thousand inhabitants, Jesenice, together with Vestec and Hovorčovice, witnessed some of the highest average annual intensity in housing construction between 1997 and 2004 (ČSÚ, 2005).

One of the first historical mentions of Jesenice can be found in the Vyšehrad Charter from 1088. Parts of the village originally belonged to various Prague churches (e.g., St. Valentine's Church, St. Stephen's Church, and St. Wenceslas Church in Zderaz). In the middle of the eighteenth century, farms were bought and joined by the Prague Archbishopric to the Dolnobřežany district (Vidím, 2021). Due to the fact, that an important transport artery passed through Jesenice, a postal and horse-switching station, which was part of the postal connection between Prague and Vienna (C. K. Okresní Školní Rada, 1898), was established in the village as early as 1571. In 1869, a gendarme station was established in the village (Vidím, 2021), and, in the same year, due to the frequent inaccessibility of the way to Dolní Jirčany during the winter months, representatives of Jesenice applied for permission to establish a school. The application was approved in 1874. Initially, only a classroom with an apartment for teachers in a rented building was established in the village. The construction of a new school with three classes was completed five years later. The Industrial and Economic School was established in Jesenice in 1893, and, in 1897, it was attended by 33 pupils with three teachers in two classes (Figure 17.1). The church administration of the village was located in Dolní Jirčany, while the nearest railway station for the inhabitants was found only in Krč (C. K. Okresní Školní Rada, 1898).

Figure 17.1: Jesenice school in a historical photograph.
Source: C. K. Okresní Školní Rada (1898).

Figure 17.2: Representation of Jesenice in indicator sketches (1841).
Source: National Archive (2021).

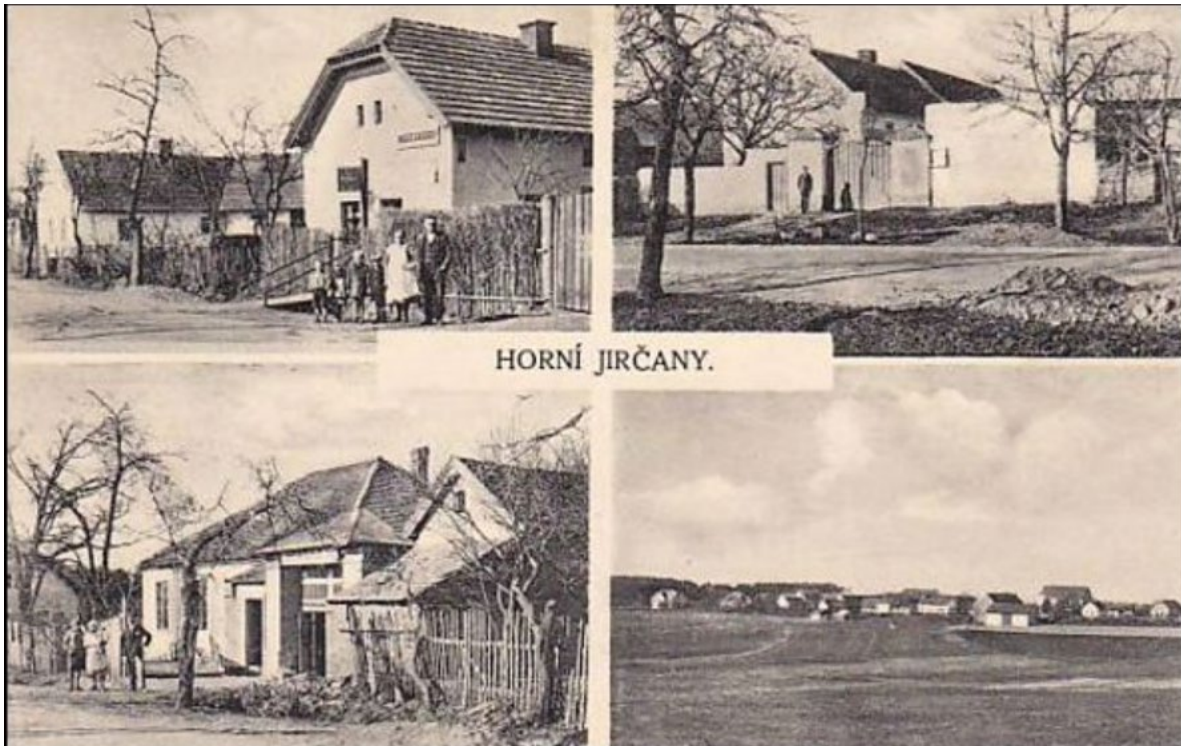

Figure 17.3: Historical postcard of the village Horní Jirčany.

Source: Fotohistorie.cz (2015).

Historical information about the village can be obtained from both older (e.g. C. K. Okresní Školní Rada, 1898) and modern sources (e.g. Vysloužilová, Čuřík, 2008). The modern history of the village is a consequence of massive housing development and an extreme increase in population. In the last 20 years, the municipality has struggled with a disproportionate traffic load, uncoordinated territorial development, and insufficient technical and social infrastructure. A number of empirical works focused on this issue have been processed in recent years in the form of student theses (Puldová, 2006; Susová, 2007; Pergl, 2009; Vinterová, 2011; Pechová, 2019) and scientific publications (Potočný, 2006; Špačková, Ouředníček, Susová, 2012; Zévl, Ouředníček, 2021) which deal with issues of territorial development, the development of the physical and social environment of the village, or the traffic behaviour of the Jesenice inhabitants.

Development of the number of inhabitants, houses, and apartments

At the beginning of the 1870s, less than eight hundred inhabitants lived in the village, and over the next century, the population did not change significantly. The settlement structure of the village in the 1930 census is shown in Table 17.1. A larger population increase was recorded only in the 1980s, mainly due to the connection of the village Osnice. The sharp increase in population in connection with the process of suburbanisation started in Jesenice at the turn of the millennium, and this growth was based primarily on high levels of migration.

The number of in-migrants reached its maximum in 2008 when almost seven hundred people moved to the village. A higher number of in-migrants (over five hundred per year) has been typical of Jesenice since 2004. As the population grows, the number of out-migrants has also increased over the years. Thus, there has been a gradual decrease in the net migration (increase in migration). With a slight delay compared to the migration wave, there has also been a natural increase. Since 2007, more than a hundred children have been born in the village every year. At present, less than 10,000 inhabitants live in the village. The latest data shows that, over the last 10 years, an average of 340 inhabitants have been added to the territory of Jesenice every year.

Settlement	Character	Number of houses	Population
Jesenice	village	129	717
Kocanda	hamlet	8	36
Šátalka	individual house	1	7
Jesenice – total	municipality	138	760

Table 17.1: Settlements forming the cadastral territory of Jesenice (Census 1930).

Source: Statistical Lexicon (1934).

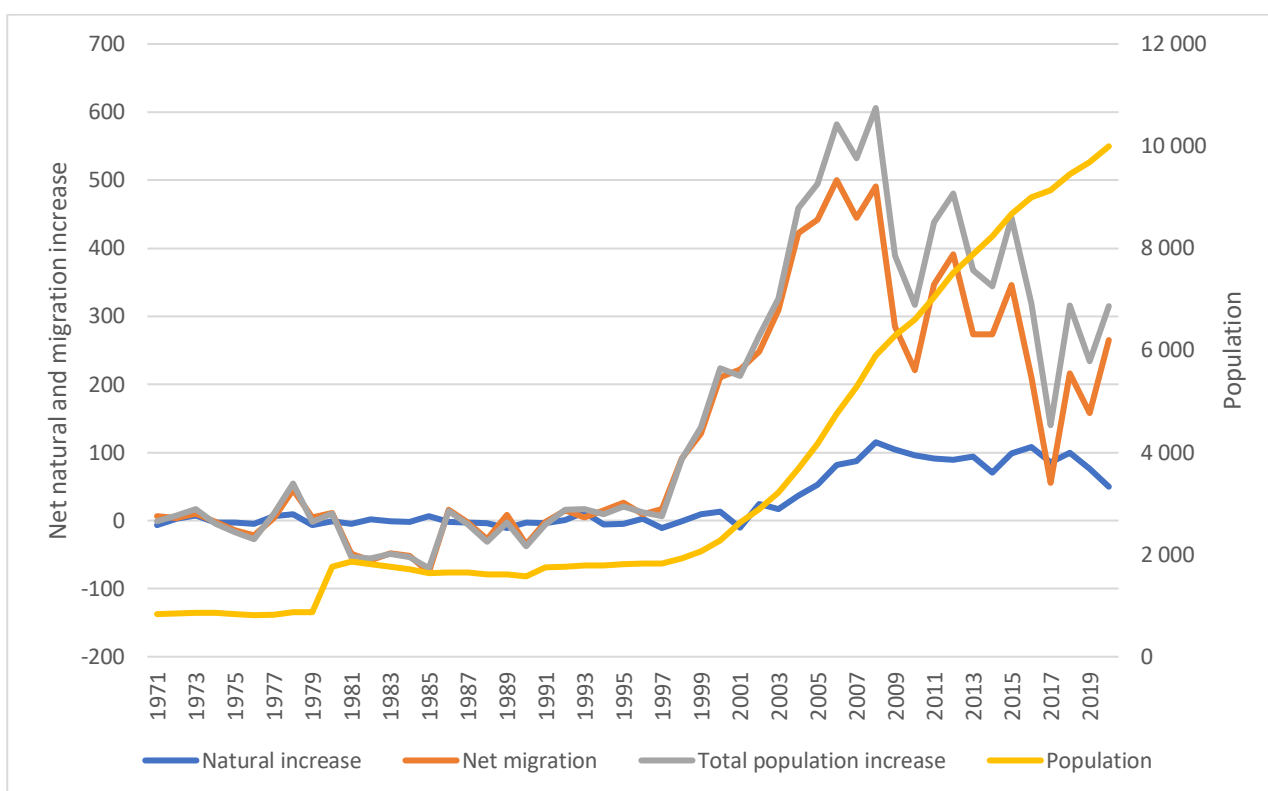

Figure 17.4: Population balance of Jesenice between 1971–2019.

Source: ČSÚ (2021).

In 1890, 88 houses with 733 inhabitants were registered in Jesenice (C. K. Okresní školní Rada, 1898). Horní Jirčany, originally a settlement within Dolní Jirčany (Figure 17.3) and since 1961 part of Jesenice, was also part of the Břežany district. The inhabitants worked mainly in agriculture. In 1890, there were 16 houses with 62 inhabitants in that village. Zdiměřice, which was described as a village full of gardens, was inhabited by 141 inhabitants in 19 houses in 1890 (C. K. Okresní školní Rada, 1898). In the second half of the nineteenth century, the settlement of Zdiměřice belonged to Jesenice but was annexed to Osnice in the 1960s and 1970s. Later, in 1980, Osnice, together with Zdiměřice was again annexed to Jesenice (ČSÚ, 2015).

All the mentioned parts of Jesenice have an older historical core, which is gradually followed by buildings from the socialist period. Family houses predominate, supplemented to a limited extent by apartment buildings and agricultural, production, or storage areas. It is also possible to find some recreational cottage buildings in the Botič valley. From the second half of the 1990s to the present, territorial municipalities have undergone intensive residential development. Between 1991 and 2011, the number of houses in the village increased to 1,938—almost 1,400 houses (approximately 2,500 flats) in 20 years. The construction was dominated by family houses, which complemented other commercial buildings (shopping centres, warehouses, production halls) or technical and social infrastructure. While the urban areas of the individual parts of the village did not follow each other before, today there is a gradual interconnection of their built-up areas (Zévl, Ouředníček, 2021). On the other hand, some peripheral parts of the village are adjacent neighbouring settlements (Dolní Jirčany, Prague - Hrnčíře, Průhonice, Dobřejovice). The large number of new buildings created in the last 25 years and the remoteness of selected parts of the new buildings from the original historic cores testify mainly to the thoughtless and uncoordinated territorial development of the village in its recent history.

Figure 17.5: Aerial view of Jesenice in 2003 (left) and 2019 (right).

Source: Seznam.cz (2021).

Development of the social environment and age structure

At the beginning of the 1970s, three age groups predominated in the village age structure: people in their 60s, people in their 40s and young people between the ages of 15 and 29; women between the ages of 70 and 74 were also represented more often. Twenty years later, the most important groups were people around 40 and children aged 10–14. Currently, the age structure of Jesenice is dominated by children under 14 years of age and middle-aged people (from 35 to 49 years). There are very few people in the population between the ages of 20 and 24—weak population ages born in the late 1990s. From a long-term perspective (1970–2019), the share of productive and post-productive components in the population of the municipality is decreasing, and the proportion of children is increasing (Table 17.2). We expect, however, that in the coming years there will be a slight increase in the number of older people due to the gradual aging of more strongly represented people in pre-retirement age. As for the current youthful age structure of Jesenice, we can look primarily to the process of suburbanisation, in which younger households—people with small children or people planning to start a family—come to the village for a long time. This is also reflected by the increased natural growth (2009–2019).

Age group	1970	1991	2019
0–14	17.36 %	21.39 %	24.27 %
15–64	69.20 %	67.29 %	65.66 %
65 +	13.44 %	11.32 %	10.07 %

Table 17.2: Age structure of Jesenice between 1970–2019.

Source: ČSÚ (2021).

In the early 1970s, economically active people prevailed in manual as well as other occupations, with employees accounting for only 19% of workers. The share of people aged 15 and over who obtained a high school diploma or university degree was also low, at only 11.6% in Jesenice and 8.7% in Horní Jirčany. Twenty years later, the share of the population with higher education increased to 26%, which is only slightly lower than that achieved in the district of Prague-West (28.5%). Women achieved higher education in the village. Zdiměřice and Jesenice were among the basic settlement units with a higher share of the population with completed secondary education with a high school diploma or university education. Among the economically active, employees already predominated over workers (43%). In 1991, Osnice had the lowest representation of workers (30%) in Jesenice. The latest available data on educational attainment from the 2011 census shows a renewed increase in education: people who have completed secondary education with a high school diploma or university studies account for 65% of those living in the village. The parts of Jesenice-U Zdiměřic (83%), Drazdy and Za Rozkoší (79%) have a very high share of people with higher education, whereas the lowest share is reached by Osnice (62%). The growing share of people with higher and secondary education is generally due to the increasing level of education in the population, but also thanks to the immigration of a strong social group with higher educational attainment in the process of suburbanisation.

In 2019, less than 1,500 foreigners lived within the municipality, which is 14.7% of the local population and a very high value in comparison with other suburban municipalities. Most

foreigners can be found in the settlement units of Jesenice, Zdiměřice, and U Obory. Citizens of Central and Eastern European countries predominate among foreigners. In Jesenice and Zdiměřice, the most frequently represented citizenships are Vietnamese, Slovaks, and Ukrainians. In an exclusive location located in close proximity to the park Průhonice called U Obory, Russians predominate.

References:

C. K. OKRESNÍ ŠKOLNÍ RADA NA KRÁL. VINOHRADĚCH (1898): Politický a školní okres Vinohradský a paměti i rozvoj národních jeho škol, Praha, pp. 173–177.

ČSÚ (2015): Historický lexikon obcí České republiky – 1869–2011. Available online: <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015> [cit. 15. 6. 2021].

FOTOHISTORIE.CZ (2015): Historická pohlednice obce Horní Jirčany. Nedatováno. Available online: http://www.fotohistorie.cz/Stredocesky/Praha-zapad/Horni_Jircany_/Default.aspx [cit. 15. 6. 2021].

NÁRODNÍ ARCHIV (2021): 2851-1 Jesenice. Indikační skici 1841. Available online: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM137018410> [cit. 15. 6. 2021].

NÁRODNÍ ARCHIV (2021): 9231-1 Zdiměřice. Indikační skici 1841. Available online: <https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=skicic&idrastru=KRM379018410> [cit. 15. 6. 2021].

PECHOVÁ, M. (2019): *Sociální prostředí a polarizace v suburbii: případová studie Jesenice u Prahy*. Diploma theses. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

PERGL, O. (2009): *Možnosti omezení automobilové dopravy v Jesenicích*. Bachelor theses. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

POTOČNÝ, T. (2006). *Lidé na okraji. Případová studie satelitního městečka*. IVRIS Working Papers 06/01. Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno.

PULDOVÁ, P. (2006): *Vliv suburbanizace na změnu sociálního prostředí v zázemí Prahy*. Diploma theses. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

SEZNAM.CZ (2021): Letecké snímky z let 2003 a 2019. Available online: <https://mapy.cz/letecka?x=14.4557470&y=49.9650639&z=15&l=0> [cit. 15. 6. 2021].

SUSOVÁ, K. (2007): *Sociální kapitál v suburbánních oblastech: případová studie obce Jesenice u Prahy*. Bachelor theses. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

ŠPAČKOVÁ, P., OUŘEDNÍČEK, M., SUSOVÁ, K. (2012): Sociální prostředí, sociální kapitál a sociální klima v suburbii: případová studie obce Jesenice u Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Academia, Praha, pp. 179–205.

VIDÍM, J. (2021): *Historie města. Město Jesenice*. Available online: <https://mujesenice.cz/historie-mesta/ds-1151/p1=1143> [cit. 15. 6. 2021].

VINTEROVÁ, J. (2011): *Suburbanizace v kontextu sociálního pilíře trvale udržitelného rozvoje*. Diploma theses. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

VYSLOUŽILOVÁ, M., ČUŘÍK, K. (2008): *Jesenice: Horní Jirčany, Osnice – Kocanda, Zdiměřice*. Maroli, Praha.

ZÉVL, J.-J., OUŘEDNÍČEK, M. (2021): Measuring the morphology of suburban settlements: Scale-dependent ambiguities of residential density development in the Prague Urban Region. *Moravian Geographical Reports*, 29 (1): 27–38.

Data sources:

ARCČR 500 (2016): Databáze vektorových GIS vrstev.

BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha: studie o obyvatelstvu*. Státní úřad statistický, Praha.

BOHÁČ, Z. (1976): Tisíciletý vývoj Prahy. *Historická geografie*, 14–15: 19–54.

CIZINECKÁ POLICIE (2019): Interní databáze cizích státních příslušníků k 1. 1. 2018.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890*. Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900. IX., Čechy*. C.k. statistická ústřední komise, Vídeň.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1872): *Seznam míst v království českém podle výsledků sčítání lidu z 31. prosince 1869*. C. k. místodržitelství, Praha.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1913): *Seznam míst v království Českém*. C.k. místodržitelství, Praha.

ČSÚ (1970): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970. Elektronická databáze dat, upraveno podle Statistického lexikonu. Český statistický úřad, Praha..

ČSÚ (1980): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1991): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2001): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2015): Historický lexikon obcí České republiky. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Obyvatelstvo a rozloha katastrálních území Prahy 2000–2019. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2021): Databáze demografických údajů za obce ČR. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ a MV (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007*. Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

ČÚGK (1972-3): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1977-1981): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1984-7): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚZK (1990-5): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (1999-2000): Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2020): Originální mapy stabilního katastru 1836–1843. 1:2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Available online: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> [cit. 22. 7. 2020].

ČÚZK (2021): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD (1967): *Statistický lexikon obcí ČSSR 1974*. Federální statistický úřad, Praha.

PALACKÝ, F. (1848): *Popis království Českého: čili Podrobné poznamenání všech dosavadních krajůw, panství, statkůw, měst, městeček a vesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpusťlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obyvatelstwa dle popisu r. MDCCCLIII vykonaného*. J. G. Kalve, Praha.

PŘÍSPĚVATELÉ OPEN STREET MAP (2020): Databáze vektorových GIS vrstev. Available online: openstreetmap.org [cit. 22. 7. 2020].

REGULAČNÍ PLÁNY STÁTNÍ REGULAČNÍ KOMISE (1939): Stopceny. Ceny stavebních pozemků 1:2880. Geoportal hl. m. Prahy. Available online: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/> [cit. 22. 7. 2020].

ŘSCP (2020): Cizinci v Česku. Interní anonymizovaná databáze. Ředitelství služby cizinecké policie ČR, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1895): *Poměry příbytečné v královském hlavním městě Praze a ve spojených s městskou statistickou komisí obcích, zejména v Karlíně, na Smíchově, na Královských Vinohradech a v Žižkově, jakož i v jiných pěti obcích sousedních dle výsledků popisu ze dne 31. prosince 1890.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1906): *Sčítání lidu v Král. hlav. městě Praze a obcích sousedních provedené 31. prosince 1900. Díl II, oddělení II. Poměry příbytečné v Praze.* Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMISE KRÁLOVSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1911): *Hlavní výsledky popisu obyvatelstva ze dne 31. prosince 1910 v král. hlav. městě Praze a obcích okolních.* Statistická komise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (1934): *Statistický lexikon obcí v Republice československé. Na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Díl I. Čechy.* Praha, Orbis.

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1965 (1966): *Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961,* SEVT, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1924): *Statistický lexikon obcí v republice Československé.* Státní úřad statistický, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1934): *Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání.* Státní úřad statistický, Bursík a Kohout, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ A MINISTERSTVO VNITRA (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé.* Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SZKÚ (1951): *Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Státní zeměměřičský a kartografický ústav,* Praha.

ÚSGK (1955-8): *Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie,* Praha.

ÚSGK (1962-8): *Státní mapa 1 : 5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie,* Praha.

WAGNER, J., E. (1904): *Mapa okresu jílovského v Pražském kraji: podle nejnovějších a nejbezpečnějších pramenů sestavena a vydána k založení obecních knihoven ve veškerých okresích kraje Pražského.* Karel André, Praha. Available online: <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/42265> [cit. 22. 7. 2020].